

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEFD)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2024, 24(2), 633 – 652. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2024..-1330999>

Kişisel Gelişim Kursuna Devam Eden Lise Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Algılanan Aile Desteğine Yönelik Görüşlerin Belirlenmesi

Determination of Views on Family Support in Choosing a Profession of High School Students Attending Personal Development Course

Dilşat PEKER ÜNAL¹ , Şükrü Enes NAZLI²

Geliş Tarihi (Received): 21.07.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 02.04.2024

Yayın Tarihi (Published): 24.06.2024

Öz: Bu araştırma kişisel gelişim kursuna devam eden lise öğrencilerinin meslek seçiminde aldıkları aile desteğini öğrenci ve veli görüşlerine göre belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma karma araştırma modeline uygun olarak hazırlanmıştır. Araştırmada nicel veriler Şeker ve Kaya tarafından 2018 yılında geliştirilen Meslek Seçiminde Aile Desteği Ölçeği ile nitel veriler ise araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile toplanmıştır. Araştırmaya 210 öğrenci ve 35 veli katılmıştır. Nicel verilerin analizinde betimsel istatistik ve ilişkisiz örneklem için t testinden, nitel verilerin analizinde ise betimsel analizden yararlanılmıştır. Araştırma sonunda öğrencilerin meslek seçiminde algıladıkları aile desteğinin ortalamasının üstünde; bu desteğin öğrencinin meslek seçimini kabul ve cesaretlendirme boyutunda yüksek, meslek seçimine yönelik bilgilendirme boyutunda düşük olduğu, meslek seçiminde algılanan desteğin öğrencinin cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır. Veliler de öğrencilerinin meslek seçiminde yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmekte, öğrencilerinin bu konudaki bilgi eksiklerini; üniversite öğrencilerinden, kurs merkezindeki rehber öğretmenlerden, diğer insanlarla sohbetten, yaptıkları araştırmalardan edinebileceklerini düşünmektedirler. Buna ek olarak veliler öğrencilerin meslek seçimine yönelik aldıkları/alacakları kararlara güvenmekte, meslek seçiminde öğrencilerin duygusal desteğe ve motivasyona ihtiyacı olduğunu düşünmekte, bu desteği öğrenci ile konuşarak karşılamaya çalıştıklarını da belirtmektedirler. Araştırma sonunda çalışmanın kapsamının genişletilebileceği, meslek seçimine yönelik rehberliğin lise kademesinden önce öğrenci ve velileri bilgilendirecek şekilde yapılabileceği, meslek rehberliğinde bilgi kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve bunun velilere duyurulması gerektiğine yönelik öneriler oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Meslek seçimi, Lise öğrencileri, Aile desteği, Meslek seçiminde aile.

&

Abstract: This research was prepared in order to determine the family support of high school students attending a personal development course in choosing a career, according to the opinions of students and parents. The research was prepared in accordance with the mixed research model. Quantitative data in the study were collected with the Family Support Scale in Vocational Choice developed by Şeker and Kaya in 2018, and qualitative data were collected with semi-structured interview questions prepared by the researcher. 210 students and 35 parents participated in the research. In the analysis of quantitative data, descriptive statistics and t-test for unrelated samples were used, and descriptive analysis was used in the analysis of qualitative data. At the end of the research, the family support perceived by the students in choosing a profession is above the average; It has been revealed that this support is high in the dimension of accepting and encouraging the student's career choice, low in the dimension of informing about the choice of profession, and the perceived support in choosing a profession does not differ significantly according to the gender of the student. Parents also state that their students do not have enough knowledge in choosing a profession, and their students' lack knowledge on this subject; They think that they can learn from university students, counselors at the course centre, chatting with other people, and researching them. In addition, the parents trust the students' decisions regarding the choice of profession, they think that the students need emotional support and motivation in choosing a profession, and they also state that they try to meet this support by talking with the student. At the end of the research, suggestions were made that the scope of the study could be expanded, that the guidance for career choice could be made in a way that would inform students and parents before high school level, that the information sources should be diversified in vocational guidance and that this should be announced to the parents.

Keywords: Career choice, High school students, Family support, Family in career choice.

Atıf/Cite as: Peker Ünal, D., Nazlı, Ş. E. (2024). Kişisel gelişim kursuna devam eden lise öğrencilerinin meslek seçiminde algılanan aile desteğine yönelik görüşlerin belirlenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 633- 652 <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2024..-1330999>

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/aibuelt>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

¹ Sorumlu Yazar: Doç. Dr. Dilşat Peker Ünal, Yozgat Bozok Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, dilsat.unal@yobu.edu.tr, ORCID:0000-0002-1370-4950

² Şükrü Enes Nazlı, Yozgat Bozok Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü, ORCID:0009-0004-3961-2386

1. GİRİŞ

Meslek, özelleştirilmiş bir konuda belirli bir bilgiye sahip olan bireylerin uğraşı olarak tanımlanabilmektedir (Rothman, 1987). Türk Dil Kurumu sözlüğünde meslek kavramının “*Belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenen iş*” olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr). Benzer olarak Özgüven (1999) de mesleği ‘bir kimsenin yaşamını devam ettirmek, geçimini sağlamak için tercih ettiği sürekli iş ve bireyin kendini gerçekleştirme yolu’ olarak tanımlamıştır. Meslek kişinin yaşamını idame ettirebilmek için belirli bir eğitimle kazanılan sistematik beceriler bütünüdür. Bireyler yaşamları boyunca birçok seçime maruz kalırlar. Bireylerin hayatlarında verdikleri en önemli kararlardan biri meslek seçimidir. Kepçeoğlu’na (2004) göre kişilerin sağlıklı bir meslek seçim sürecini gerçekleştirebilmeleri için mesleklerin gerektirdiği koşulları tanınması, kendi kişisel özelliklerini bilmeleri, meslekteki ilerlemeleri takip etmeleri ve kendilerine en uygun mesleği seçmeleri gerekir. Kuzgun’a (2004) göre meslek seçimi; hayatı idame ettirebilme, toplumda var olma gibi kanaat gereken gereksinimler için bireyin bir mesleği seçerek mesleğin gerekliliklerini yerine getirecek düzeye gelmek için çabalamasıdır. Benzer olarak Kılıç’a (2019) göre meslek seçim süreci bireyin hayattan beklentilerini karşılama sağlayacak en uygun mesleği bulmaya çalışmasıdır ve ayrıca bu süreç bireyin kendini keşfetme sürecidir. Bireyin seçtiği meslek, insan hayatı boyunca yaşadığı zamanının yüzde yetmiş beşini geçirdiği ve bireyin yaşamına yön verdiği süreçlerden biridir. Dolayısıyla, kişinin hayatında en zor seçimlerden biri olan bu süreçte bilinçli bir kararın verilmesi ise lise yıllarında olmaktadır (Şerif, 2023). Lise öğrencileri için meslek seçimi çok önemlidir. Şerif’e (2023) göre gelişimsel dönemlere bakıldığında ergenlik döneminde olan lise öğrencilerinin, kişisel kimlik gelişimlerini oluşturma döneminde meslek seçimi için karar vermeleri gerekmektedir. Birey, ergenlik döneminde kendini tanıma, kim olduğunu anlama, değerlerini bulma ve amacını bulma çabası içindedir. Erikson bu dönemin gelişim sorununu kimlik arayışı olarak tanımlamaktadır. Ergen, “Ben kimim?, Nereye yönelmeliyim?, İlgilerim neler?, Neler yapabilirim?” gibi soruları kendine sorar ve cevaplarını bulmaya çalışır (Vidinlioğlu, 2010, s. 1). Bireyler bu soruların cevaplarını ararken aileleri de bireylerin bu süreçte yanlarındadır. Meslek seçim sürecinde ailelerin etkisi göz ardı edilemez. Yapılan araştırmalar ailenin ekonomik durumunun (Schoon & Parsons, 2002), anne ve babanın eğitim düzeyinin (Çurğatay, 2010, Solmaz, 2015, Tecimer, 2017), anne ve babanın mesleklere yönelik tutumlarının ve davranışlarının (Kuzgun, 2008), ailenin çocuk yetiştirme tarzının, çocuğun büyüdüğü ortamın (Kaygın & Zengin, 2019) çocukların meslek seçiminde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bunlara ek olarak bazı araştırmalarda da ailelerin çocuklarının yerine en uygun meslek seçimini yapabileceklerini belirttikleri (Atlı & Gür, 2019, s.35), ailelerin çocuklarına kendi mesleklerini sürdürmeleri ya da kendilerinin sahip olamadıkları mesleklere çocuklarının yönelmelerini istedikleri (Kılıç, 2013) görülmektedir. Splete ve Freeman-George (1985), ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, aile yapısı, anne ve babalık tarzı, anne ve babanın çalışma hayatının çocuklarının meslek seçimlerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Akt. Pişkin, 2020, s. 66). Kuzgun (2008) da meslek seçiminde ebeveynlerin çocuklarının meslek seçiminde etkisi olduğunu savunmaktadır. Kentli (2014) “Türkiye’deki Lise Öğrencilerinin Meslek Tercihlerini Etkileyen Faktörler” başlıklı çalışmada öğrencilerin ilgi alanlarının, okudukları bölümlerin, mesleğe yönelik tutumlarının, mesleklerin sahip olduğu prestijlerin kariyer seçimlerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Yelken (2008)’in “Orta Öğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Üniversite Tercihlerini ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler- Sakarya İl Merkezi Örneği” başlıklı çalışmada Sakarya İl Merkezinde 593 öğrenciye uygulanan anket sonucunda ailenin sosyoekonomik durumuna, ebeveynlerin mesleğine ve eğitim düzeyine göre öğrencilerin meslek seçimlerinin etkilendiği ortaya konmuştur. Clutter (2010)’da “Ebeveynlerin Çocuklarının Kariyer Seçimine Etkisi” başlıklı çalışmada, ebeveynlerin çocuklarının kariyer seçimleri üzerindeki etkisine ilişkin bir alan yazın taraması yapmıştır. Ailelerin gelir düzeyleri, meslekleri ve eğitim düzeylerinin çocukların okul ve kariyer tercihlerini etkilediği tespit edilmiştir. Ek olarak, çalışma, çocukların ebeveynlerinin mesleklerini, daha erişilebilir ve uyarlanabilir buldukları için seçtiklerini görülmüştür. Otto (2000)’nun “Ebeveynlerin Kariyer Etkisi Üzerine Gençliğin Perspektifleri” adlı çalışmada, öğrenciler kariyerlerini planlarken ebeveynlerinin görüşlerine değer verdiklerini belirtmektedir. Özellikle annelerin görüşlerinin önemli

olduğu görülen gençlerin tercihleri de cinsiyet ve etnik kökene göre farklılık göstermektedir. Sarıkaya (2009)'nın "Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi" isimli bir çalışmada, öğrencilerin olumlu görüşlerinin yanı sıra, kariyer konusunda da çaresizlik yaşadıkları, bazı öğrencilerin başkalarının önerisiyle açıkta kalma korkusuyla meslek seçtikleri görülmüştür. Katılımcıların çoğunluğu aldıkları değerlendirmenin, annelerinin eğitim durumunun ve akademik alan tercihlerinde olumlu görüşlere dayalı tercihlerinin de kariyer yolu seçiminde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Çaresiz kalan ve başkalarının görüşlerine göre karar veren öğrencilerin en son sırada tercih eden öğrenciler olduğu sonucuna varılmıştır. Aytekin (2005)'in "Meslek Seçimini Etkileyen Sosyo- Ekonomik ve Kültürel Faktörler Isparta Örneği" başlıklı bir çalışmasında öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim düzeyi arttıkça sayısal alanlara, azaldıkça sözel alana yöneldiklerine ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin anne eğitim düzeyi yükseldikçe bireyin iş değiştirme isteği azalmıştır. Garantili meslek sahibi olma ve kendini gerçekleştirme, annelerin eğitim düzeyi ile ilişkilidir. Ayrıca öğrenciler ailelerinin gelir düzeyine göre alan tercih etmektedirler. Aile yüksek gelirli ise öğrenci sayısal, orta gelirli ise eşit ağırlık alanda öğrenim görmektedir. Sosyoekonomik durumu yüksek olan öğrenciler uzmanlık alanlarını belirlemede daha kararlı davranmaktadırlar. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki gençlerin meslek seçiminde verdikleri karar ailelerinin doğrudan ve güçlü desteğinden etkilenmektedir (Fouad, Kim, Arpito, Chang, 2015; Alexander, Lowe, 2022; Vautero, Silva, Teveira, 2021; Leigang, Yuzhu; 2022; Whiston, Keller, 2004; Xing, Rojewski, 2018). Yurtiçinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde ailelerin öğrencilerin meslek seçiminde etkili oldukları görülmektedir. Bu etkinin belirlenmesinde hem öğrencinin hem de velilerin görüşlerine dayalı olarak yapılan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırma bu yönü ile önem taşımakta; öğrencilerin ve velilerin görüşlerine dayalı olarak meslek seçimi sürecini incelediği için alana katkı sunacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın amacı

Bu çalışmada kişisel gelişim kursuna devam eden lise öğrencilerinin meslek seçiminde ailelerinden aldıkları desteği öğrenci ve veli görüşlerine göre belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

- 1- Öğrencilerin meslek seçiminde aldıkları aile desteği ne düzeydedir?
- 2- Öğrenci velilerinin öğrencilerine meslek seçiminde verdikleri destek ne yöndedir?
- 3- Öğrencilerin meslek seçiminde aldıklarını düşündükleri aile desteği öğrencinin cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?

1.2. Araştırmanın önemi

Aile bireylerinin meslek seçimi ve kariyer gelişimindeki destekleri önemli bir yere sahiptir. Bu doğrultuda meslek seçiminde kritik bir dönemde olan lise öğrencilerine yönelik aile desteğinin öğrenci tarafından nasıl algılandığının ortaya konmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde meslek seçimindeki aile desteğinin genellikle öğrenci görüşlerine göre ortaya konduğu görülmüştür, bu çalışmada öğrenci ve velilerin görüşlerine göre aile desteği ortaya konmuş, ailelerin ve öğrencilerin görüşlerindeki benzerlik ya da farklılık belirlenmeye çalışılmıştır. Alan yazında kişisel gelişim kurslarında öğrenim desteği alan öğrencilere yönelik çalışmaya da rastlanılmamıştır. Bu yüzden bu çalışmanın yapılması önemli olarak düşünülmüştür. Bunlara ek olarak bu araştırmanın kişisel gelişim kurslarında çalışan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlere faydalı olabileceği düşünülmekte, sınava hazırlanan öğrencilere yönelik mesleki rehberlik çalışmalarına destek olacağı ve literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Araştırma sorularına yanıt vermek için nitel ve nicel yöntemin bir arada kullanıldığı karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Karma yöntem araştırması, araştırmacının veri topladığı ve analiz ettiği, bulguları dahil ettiği ve tek bir çalışmada veya araştırma programında nitel ve nicel yaklaşım ve yöntemleri kullanarak çıkarımda bulunduğu bir araştırmadır. Karma desen; yakınsayan paralel desen, açımlayıcı sıralı desen ve keşfedici sıralı desen olmak üzere üç farklı türde ele alınmaktadır. Bu araştırma "yakınsayan paralel desen" ile yürütülmüştür. Yakınsayan paralel desen, belirli bir araştırma problemini aydınlatmak amacıyla nicel ve nitel verilerin eş zamanlı olarak toplanmasını, analiz edilmesini ve bulguların bir araya getirilerek yorumlanmasını içeren bir araştırma türüdür (Creswell, 2017). Araştırmada öğrencilerin meslek seçiminde aldıkları aile desteğini belirlemek amacıyla öğrencilerden nicel, velilerden nitel araştırma yaklaşımı ile veri toplanmış ve analiz aşamasında veriler yorumlanmıştır.

2.2. Araştırmanın çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Yozgat ili Sorgun ilçesinde 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Sorgun Pegem Kişisel Gelişim kursuna devam etmekte olan 210 lise öğrencisi ile bu öğrencilerin araştırmaya katılmaya gönüllü 35 velisi oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan 210 öğrencinin 115'i kadın (%54.8), 95'i erkektir (%45.2). Araştırmaya katılan 35 velinin 23'ü (%65.8) kadın, 12'si (%34.2) erkektir. Görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin ve velilerin büyük çoğunluğu kadındır.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Nicel araştırma kapsamında öğrencilerin meslek seçiminde aldıkları aile desteğini belirlemek amacıyla Şeker ve Kaya tarafından 2018 yılında geliştirilen Meslek Seçiminde Aile Desteği Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 18 maddeli, kabul ve cesaretlendirme (1-3-4-6-7-9-11-12-13-14-16-17) ile bilgilendirme (2-5-8-10-15-18) olmak üzere iki faktörlü, beşli likert tipi bir ölçektir. Orijinal ölçeğin güvenirlik katsayısı .93'tür. Bu araştırmada ölçeğin güvenirlik katsayısı ,947 olarak hesaplanmıştır.

Nitel araştırma kapsamında velilerin öğrencilerine verdikleri meslek seçimine yönelik desteklerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Bu sorular;

1-Sizce öğrenciniz mesleğin çalışma koşulları, kişiliğine-hayallerine uygunluğu konusunda bilgiye sahip mi? Bilgiye sahip değilse ne yaptınız, ne yaparsınız, açıklayınız?

2-Öğrencinizin meslek seçimi yaparken verdiği kararlarda güveniyor musunuz, ona saygı duyuyor musunuz?

3-Meslek seçimi sürecinde öğrencinizin duygusal desteğe/cesaretlendirilmeye/motive edilmeye ihtiyacı oldu mu, olduysa bu ihtiyacını nasıl gidermeye çalıştınız, açıklayınız? Şeklindedir.

Görüşme soruları araştırmacı tarafından hazırlandıktan sonra bir uzmandan görüş alınarak son hali verilmiştir. Bu ölçme aracı yanında öğrencilerin demografik bilgilerini belirlemek amacıyla hazırlanan kişisel bilgi formu da öğrencilere uygulanmıştır. Kişisel bilgi formunda öğrencilerin cinsiyetini belirleyen sorular yer almaktadır.

Öğrencilere uygulanan anket araştırmacının görev yaptığı kurumda öğrencilere ön bilgi verildikten ve gönüllülük esasına uygun olarak uygulanmış, isteyen öğrencilere anket sonuçları hakkında bilgi verilebileceği belirtilmiştir. Velilere sorulacak görüşme soruları araştırmacı tarafından velilere ön bilgi verildikten ve gönüllülük esasına uygun olarak ses kayıt cihazı kullanılarak sorulmuş, yanıtlar deşifre edilerek bilgisayara geçirilmiş ve analiz edilmiştir.

2.4. Verilerin analizi

Nicel araştırmadan elde edilen veriler SPSS programı aracılığı ile bilgisayara aktarılmış, betimsel analiz yapılarak her bir faktöre, ardından her bir maddeye verilen yanıtların yüzde ve frekansları belirlenmiştir. Ardından her bir maddenin ortalaması ve ortalamaların ortalaması alınmıştır. Ortalama puanların yorumlanmasında beşli likerte tipi ölçek puanlamasında kullanılan "5 - 4,21 Kesinlikle katılıyorum", "4,20 - 3,41 Katılıyorum", "3,40 -2,61 Kararsızım", "2,60 - 1,81 Katılmıyorum", "1,80 - 1,00- Kesinlikle katılmıyorum" aralıklarından yararlanılmıştır.

Nitel veriler ise analiz birimi cümle olarak belirlenerek, betimsel analize tabi tutulmuştur. Betimsel analizde elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre düzenlenmiş ve yorumlanmıştır. Betimsel analizde; 1-betimsel analiz için bir çerçeve oluşturulması (verilerin hangi temalar altında düzenleneceğinin belirlenmesi), 2-belirlenen çerçeveye göre verilerin işlenmesi, 3-bulguların tanımlanması, 4-bulguların yorumlanması basamakları izlenmiştir. Bu çalışmada velilerin verdikleri yanıtlarda betimsel analiz için çerçeve oluşturulması basamağında veliye sorulan soruya göre; "öğrencim bilgiye sahip", "öğrencim bilgiye sahip değil", "öğrencimin kararlarına güveniyorum", "öğrencimin kararlarına güvenmiyorum", "öğrencimin duygusal desteğe/cesaretlendirilmeye/motive edilmeye ihtiyacı oldu", "öğrencimin duygusal desteğe/cesaretlendirilmeye/motive edilmeye ihtiyacı olmadı" yanıtları çerçeve olarak kullanılmıştır. Birinci ve üçüncü soruda yer alan "Açıklayınız" sorusuna verilen yanıtlar içerik analizi yapılarak ortaya çıkan temalarla analiz edilmiştir. Elde edilen veriler yorumlanmış, her bir araştırma sorusuna verilen yanıtlar raporlaştırılmıştır.

Verilerin analizinde kullanılacak istatistiği belirlemek amacıyla öğrencilerin algıladıkları aile desteği puanlarının normal dağılım gösterme durumuna bakılmıştır. Veriler çarpıklık ve basıklık değerleri ile Kolmogorov testi kullanarak değerlendirilmiştir. Analiz sonunda çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1.

Verilerin basıklık ve çarpıklık değerlerini gösteren tablo

	Ortalama	Minimum	Maksimum	Çarpıklık	Basıklık
İstatistik	3,6450	1,00	5,00	-,380	,015
Standart Hata	,05704				,334

Tablo 1'de yer alan bilgiler doğrultusunda basıklık (,015) ve çarpıklık (-,380) değerleri +1 ile -1 arasında yer almaktadır. Bu veriler verilerin normal dağılım gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Kolmogorov testi sonucu Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2.

Kolmogorov testi sonucunu gösteren tablo

Kolmogorov-Smirnov ^a			
	Statistic	df	Sig.
Ortalama	,052	210	,200*

Tablo 2'de görüldüğü gibi Kolmogorov Smirnov testi $p > 0,05$ olduğu için verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan normallik analizleri sonucunda veriler normal dağılım gösterdiği için iki grup arasındaki karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır.

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik kurul başvuru formunda araştırmanın adı: Kişisel gelişim kursuna devam eden lise öğrencilerinin meslek seçiminde aile desteğine yönelik görüşlerinin belirlenmesi

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi:07.04.2023

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası:E.135819

Etik değerlendirme süreci: Araştırmacılar tarafından Sosyal ve Beşeri Bilimleri Etik Kurula sunulan başvuru için bir raportör görevlendirilmiş, gönderilen belgeler kurulu oluşturan 12 üye (1 Prof. Dr, 6 Doç. Dr, 5 Dr. Öğr. Üyesi) tarafından incelenmiştir. Araştırma önerisinin gereksinim duyulursa en az bir hakeme elektronik ortamda gönderilebileceği belirtilmiştir ancak bu araştırma önerisi hakeme gönderilmemiştir. Araştırma önerisi kurul tarafından “uygundur” şeklinde karar bağlanmış ve araştırmacılara bilgi verilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Öğrencilerin meslek seçiminde aldıkları aile desteğinin düzeyine yönelik bulgular

Araştırmanın birinci alt probleminde “Öğrencilerin meslek seçiminde aldıkları aile desteği ne düzeydedir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Bu soruya yanıt vermek için öğrencilerin ölçeğe verdikleri yanıt analiz edilmiştir. Analiz bulguları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.

Öğrencilerin meslek seçiminde aldıkları aile desteğinin düzeyi tablosu

	Hiç Katılımıyorum	Katılımıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	ORTA LAMA
	f	f	f	f	f	
	%	%	%	%	%	
1.Ailem meslek seçiminde benim düşüncelerime değer verir.	12 5,7	18 8,6	31 14,8	70 33,3	79 37,6	3,89
2.Ailem seçeceğim meslekle ilgili yükseköğretim programları hakkında bilgi sahibidir.	22 10,5	38 18,1	66 31,4	52 24,8	32 15,2	3,16
3. Ailem karar verme becerilerime güvenir.	14 6,7	21 10,0	54 25,7	74 35,2	47 22,4	3,57
4. Ailem meslek seçimim ile ilgili aldığım kararları uygulama konusunda beni destekler.	10 4,8	15 7,1	41 19,5	75 35,7	69 32,9	3,85

Kişisel Gelişim Kursuna Devam Eden Lise Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Algılanan Aile Desteğine Yönelik Görüşlerin Belirlenmesi

(Determination of Views on Family Support in Choosing a Profession of High School Students Attending Personal Development Course)

Tablo 3'ün devamı

5. Ailem seçeceğim mesleğin iş koşulları hakkında beni bilgilendirir.	11 5,2	33 15,7	59 28,1	62 29,5	45 21,4	3,46
6. Ailem mesleki ilgilerime saygı duyar.	7 3,3	16 7,6	42 20,0	75 35,7	70 33,3	3,88
7. Ailem meslek seçimi konusunda tercihlerime güvenir	9 4,3	20 9,5	41 19,5	75 35,7	65 31,0	3,80
8. Ailem mesleklerle ilgili bilgi edinme konusunda bana rehberlik eder.	18 8,6	27 12,9	64 30,5	60 28,6	41 19,5	3,38
9. Seçeceğim meslekte kariyerimi geliştirme konusunda ailem beni destekler.	9 4,3	15 7,1	36 17,1	80 38,1	70 33,3	3,89
10. Ailem hangi alanlarda yetenekli olduğumu fark etmemi sağlar.	22 10,5	35 16,7	61 29,0	53 25,2	39 18,6	3,25
11. Ailem seçeceğim meslek konusunda ufkumun açılmasına katkıda bulunur.	13 6,3	26 12,4	64 30,5	58 27,6	49 23,3	3,50
12. Ailem seçmeyi düşündüğüm meslekte başarılı olacağıma inanır.	8 3,8	15 7,1	44 21,0	73 34,8	70 33,3	3,87
13. Meslek seçiminde yaşadığım güçlükleri ailemle rahatlıkla konuşabilirim.	17 8,1	24 11,4	38 18,1	70 33,3	61 29,0	3,64
14. Ailem mesleki değerlerime saygı duyar.	9 4,3	13 6,2	47 22,4	77 36,7	64 30,5	3,83
15. Ailem ilgi duyduğum meslekler ile ilgili beni bilgilendirir.	13 6,2	30 14,3	58 27,6	65 31,0	44 21,0	3,46
16. Ailem gelecek planlarımı destekler.	11 5,2	15 7,1	41 19,5	75 35,7	68 32,4	3,83
17. Ailem mesleki hayallerim konusunda beni cesaretlendirir.	8 3,8	17 8,1	54 25,7	70 33,3	61 29,0	3,76
18. Ailem hangi mesleklerin kişiliğime uygun olduğunu bilir.	15 7,1	23 11,0	48 22,9	65 31,0	59 28,1	3,62
ORTALAMA						3,6450

Tablo 3'te görüldüğü gibi lise öğrencilerinin meslek seçiminde algıladıkları aile desteğini belirlemek için kullanılan ölçeği oluşturan; kabul ve cesaretlendirme ile bilgilendirme alt boyutları ile ölçeğin tamamından aldıkları puanların betimsel istatistikleri incelendiğinde; öğrencilerin meslek seçiminde algıladıkları aile desteği kabul ve cesaretlendirme ($x=3,77$), bilgilendirme ($x=1,69$) ve ölçeğin tamamından aldıkları toplam puanların aritmetik ortalaması ($x=3,64$) olarak hesaplanmıştır. Bu durum ölçeğin geneline bakıldığında öğrencilerin ortalama puanın üstünde aile desteği algıladıklarını göstermektedir. Ölçek alt boyutlarından alınan toplam puanlar incelendiğinde kabul ve cesaretlendirme boyutunda ortalamanın üstünde; bilgilendirme alt boyutunda ortalamanın altında değer aldığı görülmektedir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğrenciler "Ailem meslek seçiminde benim düşüncelerime değer verir.", "Sececeğim meslekte kariyerimi geliştirme konusunda ailem beni destekler." ifadelerine 5 üzerinden 3.89 ile en yüksek puanı vermişlerdir. Ortalama puanlara bakıldığında öğrencilerin 3,88 ortalama puan ile "Ailem mesleki ilgilerime saygı duyar." ve 3.87 ortalama puan ile "Ailem seçmeyi düşündüğüm meslekte başarılı olacağıma inanır." ifadelerine de yüksek puan verdikleri görülmektedir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğrenciler 3,16 ortalama ile "Ailem seçeceğim meslekle ilgili yükseköğretim programları hakkında bilgi sahibidir." ve 3.25 ortalama ile "Ailem hangi alanlarda yetenekli olduğumu fark etmemi sağlar." ifadelerine en düşük puanları vermişlerdir.

3.2. Öğrenci velilerinin öğrencilerine meslek seçiminde verdikleri desteğin ne yönde olduğuna yönelik bulgular

Öğrenci velilerinin öğrencilerine meslek seçiminde verdikleri destek ne yöndedir? sorusuna yanıt vermek için velilerle yapılan görüşme soruları betimsel analize ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Betimsel ve içerik analizinde analiz birimi olarak cümle alınmış, her bir cümle okunarak kodlar, temalar, kategoriler oluşturulmuştur.

Birinci görüşme sorusuna yanıt veren 35 velinin verdikleri yanıtlar betimsel analize tabi tutulmuştur. Ulaşılan veriler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.

Velilerin görüşlerine göre öğrencilerin meslek seçimindeki bilgi sahipliği

Sizce öğrenciniz mesleğin çalışma koşulları, kişiliğine-hayallerine uygunluğu konusunda bilgiye sahip mi?	Frekans (f)	%
Sahip	21	60
Sahip değil	14	40

Tablo 4'te görüldüğü gibi velilerin görüşlerine göre öğrenciler mesleğin çalışma koşulları, kişiliğine-hayallerine uygunluğu konusunda yeterli bilgiye sahip değildir. Velilerin verdikleri yanıtlara ilişkin cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir.

V1: "Meslek seçimi konusunda gerekli bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum kendisi bana uygun dille meslek seçimi ve nedenlerini anlattı."

V2: "Meslek seçiminde araştırıp kendisi kararını verdi, ben de onun istediği meslek hakkında bilgi edindim, ona nasıl bir iş ortamına sahip olacağımı anlattım. İlgisi ve yatkınlığı olan bir alan seçtiği için bilgisi vardı diye düşünüyorum."

V3: "Öğrencim tam olarak bilgi sahibi değil, meslek seçiminde kararsız, hangi mesleğin onun için uygun olduğunu bilmiyor, bu konuda ben herhangi bir şey yapmadım."

V4: "Gerekli bilgiye sahip olmadığını öğrencimle konuşurken anladım. Bu bilgi yetersizliğini gidermek adına onunla beraber seçeceği meslek üzerine araştırmalar yapıp o mesleği yapan tanıdıklarımla konuşmasını sağladım."

Kişisel Gelişim Kursuna Devam Eden Lise Öğrencilerinin Meslek Seçiminde Algılanan Aile Desteğine Yönelik Görüşlerin Belirlenmesi

(Determination of Views on Family Support in Choosing a Profession of High School Students Attending Personal Development Course)

“Bilgiye sahip değilse ne yaptınız, ne yaparsınız, açıklayınız?” sorusuna verilen yanıtlar içerik analizine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.

Velilerin görüşlerine göre öğrencilerin meslek seçimindeki bilgi kaynakları

Veli yanıtı-Kod	Kategori	Tema	Frekans
Ben anlatırım	Aileden destek		
Mesleği yapan insanlarla sohbet etmesini öneririm	Meslek erbabından destek		
Üniversite öğrencileri ile sohbet etmesini öneririm	Üniversite öğrencilerinden destek	Kişilerden destek almasını öneririm/isterim	12
Okuldaki öğretmenlerle görüşmesini isterim	Öğretmenden destek		
Kurs merkezindeki rehber öğretmenle görüşmesini isterim	Rehber öğretmenden destek		
Bir şey yapmadım/yapmam	-		1
Birlikte araştırma yapmayı teklif ederim	Araştırma	Birlikte araştırma yapmayı isterim/öneririm	1

Tablo 5’te görüldüğü gibi velilerin görüşlerine göre öğrencilerin meslek seçimindeki bilgi kaynakları kişilerdir. Bu kişiler aileden, meslek erbabından, üniversite öğrencilerinden, öğretmenlerden ve rehber öğretmenlerden oluşmaktadır. Velilerin verdikleri yanıtlara ilişkin cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir.

V5: “Gerekli bilgiye sahip değil, okuldaki branş hocalarından bilgi edinmesini tavsiye ediyorum.”

V6: “Meslek seçimi konusunda herhangi bir bilgiye sahip olduğumu düşünmüyorum çünkü mesleklerle ilgili bir araştırması yönelimi yok sınav öğrencisinin yaptığı gibi puanı alalım sonra bakarız mantığımda herhangi bir araştırması olduğunu görmedim tercih döneminde öğretmenlerle konuşmasını üniversite öğrencileri ile konuşup bölüm hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamaya çalışırım.”

V3: “değil meslek seçiminde kararsız hangi meslek onun olduğunu bilmiyorum bu konuda ben herhangi bir şey yapmadım.”

Öğrencinizin meslek seçimi yaparken verdiği kararlarda güveniyor musunuz, ona saygı duyuyor musunuz? sorusuna verilen yanıtlar betimsel analizle incelenmiştir.

Tablo 6.*Velilerin öğrencilerin meslek seçimindeki kararlarına ilişkin görüşleri*

Öğrencimin kararına	Frekans	Yüzde
Güveniyorum	30	85,7
Güvenmiyorum	3	8,5
Bir kısmına güveniyorum, bir kısmına güvenmiyorum	2	5,7

Tablo 6’da görüldüğü gibi veliler öğrencilerin meslek seçimindeki kararlarına güvenmektedir. Velilerin verdikleri yanıtlara ilişkin cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir.

V5: “Evet verdiği kararlara güveniyorum ve ona o meslekle ilgili elimden ne geliyorsa yardımcı oluyorum.”

V9: “Belli kararlara sonuna kadar güveniyorum onun için en uygununu isteğin ne olduğunu biliyorum ve yapabileceğini düşünüyorum her doğru düşüncesini de güveniyor ve meslek seçiminde saygı duyuyorum.”

V12: “Hiçbir somut ve soyut davranışı yok vermiş olduğu bir karar olmadığı için saygı duyan mı somut olarak henüz karar vermiş değil.”

V15: “Öğrencimin verdiği kararların bir kısmına güveniyor olsam da bir takım kararlarda gençlik heyecanı ile hareket etmektedir, geçtiğimiz günlerde kişiliğine uygun olmadığını bildiği halde polis olmak istediğini söyledi.”

V16: “Güvenmiyorum, şahsına saygı duyuyorum kendisiyle yaptığım görüşmelerde bunu belirtiyorum.”

V7: “Hayır saygı duymuyorum ve güvenmiyorum onun verdiği kararları değiştirmeye çalışıyorum başka mesleği, iş bulabileceği bir mesleği yöneltme yönünde telkinde bulunuyorum.”

Meslek seçimi sürecinde öğrencinin duygusal desteğe/cesaretlendirilmeye/motive edilmeye ihtiyacı oldu mu, olduysa bu ihtiyacı nasıl gidermeye çalıştınız, açıklayınız? şeklindedir.

Tablo 7.*Velilerin görüşlerine göre öğrencilerin meslek seçimindeki destek ihtiyaçları*

Meslek seçimi sürecinde öğrencinin duygusal desteğe/cesaretlendirilmeye/motive edilmeye ihtiyacı	Frekans	Yüzde
Evet oldu	27	77,1
Hayır olmadı	8	22,9

Tablo 7’de görüldüğü gibi velilerin görüşlerine göre öğrenciler meslek seçiminde desteğe ihtiyaç duymuştur. Velilerin verdikleri yanıtlara ilişkin cümlelerden bazıları aşağıdaki gibidir.

V7: “Olmadı. Bilgisayarın başından inşallah kalktığı zaman ve sonuçların açıklandığı zaman elbet bir karar aşamasına varacağız.”

V5: “Meslek seçiminde destek ve motive ihtiyacı oldu, bize sorduğu sorularda onu bilgilendirme ve yönlendirmelerine yardımcı olduk.”

V12: “Evet ilk başlarda sıkıntılar yaşadı, ayrı olarak bu sıkıntıları aşmaya çalıştı, kurs merkezindeki rehberlik servisinin çalışmaları ile bu sorun aşıldı.”

Meslek seçimi sürecinde öğrencinizin duygusal desteğe/cesaretlendirilmeye/motive edilmeye ihtiyacı oldu mu, olduysa bu ihtiyacını nasıl gidermeye çalıştınız, açıklayınız? sorusuna yanıt vermek için içerik analizi yapılmıştır.

Tablo 8.

Velilerin görüşlerine göre öğrencilerin destek ihtiyacını giderme yolları

Veli yanıtı-Kod	Kategori	Tema	Frekans
Kurs merkezindeki rehber hocası ile konuşması	5		22
Okuldaki öğretmenlerle görüşmeler	2	İnsanlardan destek	
Üniversite öğrencileri ile görüşmesi	4		
Aile üyeleri ile konuşması	5		
Arkadaşları ile konuşması	6		
Dışarda yemek	3		6
Motivasyon gezileri,	3	Sosyal faaliyet	
Hayal kurma	4	Duygusal faaliyet	4

Tablo 8’de görüldüğü gibi veliler çocuklarının en çok kurs merkezindeki öğretmen, okuldaki öğretmen, üniversite öğrencileri gibi insan kaynaklarından destek almasını önermiştir-almasını istemektedir. Bu konudaki veli görüşleri aşağıdaki şekildedir.

V3: “Onun çok sevdiği ve motive eden şeyleri alıyorum, kafasını dağıtması için farklı ortamlara götürüyorum, kendine güvendiğimi söyleyerek kendisini rahatlatıyorum, ona yeterli bir birey olduğunu ve her şeyin üstesinden gelebilecek olduğunu, sınavın sadece bir araç olduğunu söylüyorum.”

V7: “Evet oldu çoğu zaman kaygılarıyla başa çıkmaya çalıştık ve kaygılarını yedikçe kendisi motive oldu.”

V5: “Tabii ki bu süreçte en fazla ihtiyaç duyduğu şeylerden biri motive edilmek cesaretsiz olduğun zamanlarda seçtiğin mesleğin ne kadar güzel olduğunu sürekli hatırlatıyorum güzel hayattan anılardan bahsediyorum hayalin peşinden gitmesi için sürekli destekliyorum.”

3.3. Öğrencilerin meslek seçiminde aldıklarını düşündükleri aile desteğinin öğrencinin cinsiyetine göre farklılık gösterme durumuna yönelik bulgular

Araştırmanın üçüncü sorusunda “Öğrencilerin meslek seçiminde aldıklarını düşündükleri aile desteği öğrencinin cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Öğrencilerin meslek seçiminde algıladıkları aile desteğinin cinsiyete göre değişme durumunu göstermek için yapılan t testi analizi sonucunu gösteren tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 9.*Öğrencilerin algıladıkları aile desteğinin cinsiyete göre farklılaşma durumunu gösteren tablo*

Değişkenler	Cinsiyet	N	Ortalama	SS	t	p
Kabul ve cesaretlendirme	Kadın	115	46,1913	10,26482	1,421	,157
	Erkek	95	44.1789	10.15411		
Bilgilendirme	Kadın	115	3,4348	,92261	,814	,417
	Erkek	95	3,3316	,90556		

Tablo 9’da görüldüğü gibi katılımcıların meslek seçiminde algıladıkları aile desteği puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir. ($p > 0.05$)

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, kişisel gelişim kursuna devam eden lise öğrencilerinin meslek seçiminde aldıkları aile desteğini öğrenci ve veli görüşlerine göre belirlemektir.

Araştırmada Şeker ve Kaya tarafından 2018 yılında geliştirilen Meslek Seçiminde Aile Desteği Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin analizleri sonunda öğrencilerin meslek seçiminde aldıkları aile desteğinin ortalamasının üstünde olduğu görülmüştür. Veliler kabul ve cesaretlendirme boyutunda ($x=3,77$), bilgilendirme boyutunda ($x=1,69$) öğrencilerine destek olmaktadır. Çiçek (2022) yaptığı araştırmada da velilerin ortalamasının üstü düzeyde meslek seçimi desteği verdiğini ortaya koymuş, velilerin en yüksek aile desteğini “mesleki ilgiye saygı”, en düşük değeri ise “meslekle ilgili yükseköğretim programları hakkında bilgi sahibi olma” konusunda verdiklerini belirtmiştir. Çiçek (2022) tarafından yapılan araştırmanın bulguları ile bu araştırma sonunda elde edilen veriler örtüşmektedir. Bu araştırmada da velilerin kabul ve cesaretlendirme puanlarının daha yüksek, bilgilendirme puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Okesina ve Famolu (2022) tarafından yapılan bir araştırmanın bulguları da ebeveynlerin; öğrencilerini karar verme konusunda desteklediklerini, öğrencileri bilgilendirdiğini, çeşitli meslekleri tanımaları konusunda teşvik ettiklerini göstermektedir. Alexander ve Lowe (2022) tarafından yapılan bir araştırmada gençlerin kariyer seçimlerinde aile desteğinin; destek olma, müdahale etme ve görüş ayrılığı yaşama şeklinde gerçekleştiği ortaya konmuştur. Berkant ve Bahadır (2019) tarafında yapılan araştırmanın bulgularında on ikinci sınıf öğrencilerinin meslek seçiminde aile ve arkadaşların etkili olmadığı sonucu çıkmıştır. Araştırma bulgularındaki bu farklılığın çalışmaların gruplarındaki farklılıktan kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu araştırma Yozgat ili Sorgun ilçesinde Pegem kurs merkezine devam eden öğrencilerle yapılmıştır ancak Berkant ve Bahadır (2019) tarafında yapılan araştırma Kahramanmaraş ili merkez ilçedeki devlet okullarında öğrenim görmekte olan öğrencilerle gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın ikinci sorusunda velilerin öğrencilerine meslek seçiminde verdikleri destek belirlenmeye çalışılmıştır. Velilerin görüşlerine göre (%60) öğrenciler meslek seçiminde yeterli bilgiye sahip değildir. Theresa (2015) tarafından yapılan araştırma bulguları da öğrencilerin kariyer seçimleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını göstermektedir. Bu bulgular öğrencilerin hem kendilerini, isteklerini, ilgilerini hem de iş dünyasını, meslekleri tanımadıklarını göstermektedir. Veliler yeterli bilgiye sahip olmayan öğrencilerin öğretmenler, üniversite öğrencileri, meslekte çalışan kişiler gibi çeşitli kişilerden bu konuda bilgi alabileceğini düşünmektedir. Yeşilyaprak’ın (2019) belirttiğine göre günümüzde mesleki rehberlik hizmetleri “eğitim kurumlarında görevli okul psikolojik danışmanları/rehber öğretmenler; okul dışında merkezi sınavlara hazırlayan özel kurumlarda “tercih danışmanları”, özel danışma merkezlerinde çalışan “uzmanlar”, İŞKUR’da istihdam edilen “iş ve meslek danışmanları”, serbest çalışan “kariyer danışmanları”, İstihdam Bürolarında görevli elemanlar, ayrıca şirketlerin insan kaynakları birimlerindeki ilgili personel (kariyer ve yetenek yönetimi uzmanları) ve “kariyer koçları” tarafından verilmektedir. Bu

kapsamda veliler, öğrencilere bilgi kaynağı olarak çeşitli kişileri bilgi kaynağı olarak görmekte-dirler. İnternette-n, yazılı dokümanlardan bilgi edinmenin veliler tarafından tercih edilmediği görülmektedir.

Araştırmanın ikinci sorusuna yanıt vermek için yapılan analizlerde velilerin %86'sının öğrencisinin meslek seçiminde verdiği karara güvendiği, %77'sinin de meslek seçimi sürecinde öğrencisinin duygusal desteğe-cesaretlendirilmeye ve motive edilmeye ihtiyacı olduğunu düşündüğü ortaya çıkmıştır. Nitel verilere yönelik araştırma bulgularına ulaşılamadığı için bu bulguları destekleyen ya da çelişen başka araştırmalara dayalı olarak yorum yapılamamıştır.

Araştırmanın üçüncü sorusunda öğrencilerin algıladıkları veli desteğinin cinsiyete göre değişme durumuna bakılmıştır. Yapılan analizlerde cinsiyet ve aile desteği arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Çiçek (2022), Özsemiz Şerif (2023) tarafından yapılan araştırmaların bulguları da öğrencilerin cinsiyetlerine göre algıladıkları aile desteği arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur. Khatri ve Periwal (2020) tarafından yapılan araştırmanın bulguları da kariyer seçiminde aile tarafından verilen desteğin öğrencinin cinsiyetine göre farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Ebeveyn cinsiyetine göre öğrenciye verilen desteğin farklılaştığını ortaya koyan araştırmalar da mevcuttur, bunlara göre babadan farklı olarak anne kariyerle ilgili planlara, somut eylemler başlatarak ve psikososyal destek vererek daha yoğun şekilde katkı sunmaktadır (Paloş, Drobot, 2010)

Kişisel gelişim kursuna devam eden öğrencilerin meslek seçiminde algıladıkları aile desteğini öğrenci ve veli görüşlerine dayalı olarak belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada öğrencilerin görüşlerine göre meslek seçiminde aldıkları aile desteğinin yüksek düzeyde olduğu; aile desteğinin kabul ve cesaretlendirme boyutlarında yüksek, bilgilendirme boyutunda düşük olduğu nicel araştırma verilerine göre ortaya konmuştur. Velilerin görüşlerine göre öğrencilerin meslek seçimindeki bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu; velilerin öğrencilerin bilgi eksikliklerini insan kaynağından yararlanarak gidermeye yönelik görüşte oldukları; velilerin öğrencilerinin meslek seçimi sürecindeki kararlarına güvendikleri de nitel araştırma verilerine dayalı olarak ortaya konmuştur. Karma araştırma yöntemi kapsamında bu veriler yorumlandığında; öğrencilerin meslek seçiminde aldıkları aile desteğinin genel anlamda yüksek, kabul ve cesaretlendirme boyutunda yüksek ancak bilgilendirme boyutunda düşük düzeyde olduğu, bu düşüklüğün veli yanıtları ile de görüldüğü ortaya çıkmıştır. Veliler öğrencilerin bilgi eksiklerini giderme konusunda çeşitli insan kaynaklarından destek alınabileceğini düşünmektedirler. Bu verilere ek olarak öğrencilerin ailelerinden aldıkları meslek seçimi desteğinin cinsiyete göre farklılaşmadığı da ortaya konmuştur.

ÖNERİLER

Kişisel gelişim kursuna devam eden lise öğrencilerinin meslek seçiminde algıladıkları aile desteğine yönelik görüşlerinin öğrenci ve veli görüşlerine göre belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıda belirtilen öneriler sunulmuştur:

-Yozgat ili Sorgun ilçesinde yapılan bu çalışmanın örneklem grubu genişletilerek diğer ilçe ve illerde de yapılabilir.

-Öğrencilerin algıladıkları meslek seçimi desteğinin belirlenmesinde öğrenci ve veli görüşleri yanında, okullarda ya da kişisel gelişim kurslarında görev yapmakta olan rehber öğretmenlerden de görüş alınabilir.

-Meslek seçimini sadece lise eğitimi ile sınırlandırmak, önceki öğretim kademelerini görmezden gelmek kariyer seçimi için yeterli olmayabilir. Kariyer seçimlerini etkileyen faktörleri belirlemek için, bu araştırma lise düzeyi ile sınırlandırılmadan ortaöğretim düzeyinde de yapılmalıdır.

-Araştırma, sadece öğrencilere yönelik olmayıp, mesleki tercihleri etkileyen arkadaş, akraba gibi grupları kapsayacak şekilde, daha kapsamlı ve sistemli bir şekilde yapılmalıdır.

-Araştırma Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaöğretim kurumlarında yapılabilir ve bu kurumlarla işbirliği yapılarak ailelere yönelik eğitimler düzenlenebilir.

-Veliler bilgi edinme isteklerini insan kaynağından temin etme yönünde eğilim göstermektedirler ancak günümüzde bilgi teknolojileri aracılığı ile de her türlü bilgiye ulaşılabilmektedir. Bu kaynaklar velilere tanıtılmalı, kullanmaları sağlanmalıdır.

-Öğrencilerin kendilerini ve meslekleri tanımalarını sağlayacak eğitim programları düzenlenebilir.

-Aileler, öğrencilerinin kişisel özelliklerle, ilgi ve yeteneklerinin farkında olmamakta ve bu durum çoğu zaman öğrencilerin yanlış alanlarda eğitim almalarına neden olmaktadır. Ailelere yönelik mesleki bilgilendirme yapılmalıdır.

-Ailelerin kabul ve cesaretlendirme boyutlarında desteklerinin yüksek, bilgilendirme boyutunda desteklerinin az olduğu öğrenci ve veli görüşlerine göre ortaya konmuştur. Velilerin bilgilendirme boyutunda da öğrencilerine destek olmalarını sağlamak için kendilerine çeşitli eğitimler düzenlenebilir.

Kaynakça / Reference

- Alexander, J. A. ve Lowe K. (2022). The Career-Related Involvement Scale: Development and Validation Among College Senior Emerging Adults in India and the U. S.. *Emerging Adulthood*. 11(1). 190-206.
- Atli A. ve Gür H. (2019). Lise öğrencilerinin meslek tercihleri ve bu tercihlerine etki eden faktörler. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 32-53.
- Aytekin, A. (2005). *Meslek Seçimini Etkileyen Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Faktörler Isparta Örneği* [Yüksek lisans tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi
- Berkant, H. (2019). On İkinci Sınıf Öğrencilerinin Yükseköğretim Programı Seçimlerini Etkileyen Faktörler ve Öğretmenlik Programlarını Tercih Etme Durumları. *Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi*. Cilt 11, Sayı 18, 1897-1940. <https://doi.org/10.26466/opus.567578>
- Clutter, C. (2010). *The Effects Of Parental Influence On Their Children's Career Choices* [Yüksek lisans tezi]. Kansas State University.
- Çiçek, M. (2022). *Spor lisesi öğrencilerinin mesleki gelişim süreçlerinde yaşadıkları kariyer kaygılarıyla aile desteği arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Çurğatay, V. (2010). *Üniversite sınavına girecek öğrencilerin meslek seçimini etkileyen sosyo-kültürel faktörler*. [Yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Khatri, I ve Periwal, V.(2021). Study of Influence by Family on Career Decisions of Indian Management Students. *International Journal of Creative Research Thoughts (IJCRT)*. 8 (11). 2848-2853.
- Karahan, S. (2019). *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Tercihlerini Etkileyen Faktörler (Kocaeli İli Örneği)*. [Yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Kaygın, E. ve Zengin, Y. (Ed.). (2019). *Kariyer, temel kavramlar, yönetimi, güncel konular*. Eğitim Yayınevi.
- Kentli, F. (2014). Türkiye'deki Lise Öğrencilerinin Meslek Tercihlerini Etkileyen Faktörler. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 15, Sayı 2*, 119-132.
- Kepçeoğlu, M. (2004). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* (2. Baskı). Alkım Yayınları.
- Kılıç, M. (2013). *Gerçek Yaşam Tadında: Gelişim Dönemleri 2 Erinlik-Ergenlik*. Pegem Akademi.
- Kılıç, E. (2019). *Meslek seçiminde ailenin etkisine yönelik bir araştırma*. [Yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi
- Kuzgun, Y. (2017). *Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı*. (5. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzgun, Y. (2008). *Meslek danışmanlığı: Kuramlar uygulamalar*. Nobel Yayın Dağıtım
- Leigong, Z. ve Yuzhu, Z. (2022). Family Influence and Career Calling; The mediating Role of Work Passion and Career Expolaration. *Journal of Psychology in Africa*. 32 (1). 1-7.
- Okesina, F.A. ve Famolu, F. B. (2022). Parental Influenca on Choice of Career Among Secondary School Students in Ilorin Metropolis, Kware State. *Canadian Journal of Family and Youth*. 14(3). 78-91.
- Otto, L. B. (2000). Youth Perspectives On Parental Career Influence. *Journal Of Career Development*, 27 (2), 111-118. doi: 10.1177/089484530002700205
- Özgüven, İ. E. (1999). *Çağdaş eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik*. PDREM.
- Özsemiz Şerif, S. (2023). *Lise öğrencilerinin meslek seçiminde aile etkisi ve özerk-ilişkisel benliğin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Ufuk Üniversitesi.
- Paloş, R. ve Drobot, L. (2010). The Impact of Family Influence on the Career Choice of Adolescents. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2(2010). 340—7-3411.
- Pişkin, M. (2020). Kariyer gelişimi sürecini etkileyen faktörler. Yeşilyaprak, B. (Ed.). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya içinde* (s.45- 80). Nobel Yayın Dağıtım.
- Sarıkaya, T. ve Khorshid, T. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7,2, 393-423. Erişim adresi: dergipark.gov.tr/download/article-file/256278

- Schoon, I. ve Parsons, S. (2002). Teenage Aspirations For Future Careers And Occupational Outcomes. *Journal of Vocational Behavior*, 60, 262-288.
- Solmaz, Y. (2015). *Meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin kariyer gelişiminde aile etkisi: Pendik ilçesi örneği* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Şama, H. (2020). *Ergenlerin kariyer kaygısını yordamada aile desteği ve umudun rolü* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Theresa, L. D. (2015). Factors thar Inform Students' Choice of Study and Career. *Journal of Edcation and Practice*. 6 (27). 43-49.
- Türk Tarih Kurumu (1983). *Türkçe sözlük*. (Genişletilmiş 7. Baskı), Ankara: Türk Tarih Kurumu.www.tdk.gov.tr.(Şubat2023).http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=MESLEK adresinden alındı
- Vautero, J., Silva, A. D., Taveira, M. C. (2021). Family Influence on Undergraduats Career Choice Implementation. *International Journal of Educational and Vocational Guidance*. 21. 551-570.
- Whiston, S. C., & Keller, B. K. (2004). The influences of the family of origin on career development: A review and analysis. *Counseling Psychologist*, 32(4), 493-568. doi:10.1177/0011000004265660
- Yelken, K. (2008). *Orta Öğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Üniversite Tercihlerini ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler- Sakarya İl Merkezi Örneği* [Yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

The choice of vocation is one of the most crucial decisions made by individuals. According to Kuzgun (2004), the choice of vocation pertains to an individual's efforts to reach a level to fulfill the requirements of a vocation upon choosing the vocation to satisfy needs, such as sustaining life and existing in society. The choice of vocation is highly significant to high school students. Research studies reveal that the economic situation of the family (Schoon & Parsons, 2002), parents' education levels (Çurğatay, 2010, Solmaz, 2015, Tecimer, 2017), parents' attitudes and behaviors toward vocations (Kuzgun, 2008), the child raising style of the family, and the atmosphere in which the child is raised (Kaygın & Zengin, 2019) affect children's vocational choices. Also, research studies show that the decision made by young individuals on the choice of vocation is directly and strongly affected by the support of their families (Fouad, Kim, Arpito, & Chang, 2015; Alexander & Lowe, 2022; Vautero, Silva, & Teveira, 2021; Leigang & Yuzhu, 2022; Whiston & Keller, 2004; Xing & Rojewski, 2018). Upon the review of research studies carried out in Turkey and abroad, it is discerned that families affected the students' vocational choices. On the other hand, there was no research conducted to identify this effect on the basis of the views of both students and their guardians. Thus, based on the views of students and their guardians, this research aimed to identify the family support received in the choice of vocation by high school students attending a personal development course. With this aim, the research sought answers to the below questions: What is the level of family support received by students in the choice of vocation? What is the direction of the support given to students by their guardians for the choice of vocation? As per the variable of the student's gender, is there a statistically significant difference in the family support that students think they receive for the choice of vocation?

2. METHOD

To answer research questions, the mixed methods research that used both the qualitative method and the quantitative method was utilized in the research. The mixed methods research design is addressed under three categories, that is, convergent parallel, explanatory sequential, and exploratory sequential. This research was conducted with the convergent parallel design. The convergent parallel design is a research type that includes the simultaneous collection and analysis of quantitative and qualitative data and the interpretation of findings by gathering them all together. In the research, to identify the family support received by students for the choice of vocation, the data were collected from students by using the quantitative research approach and from students' guardians by using the qualitative research approach, and then, the research data were interpreted in the analysis phase. The research group consisted of 210 high school students attending the Sorgun Pegem Personal Development Course in the academic year of 2022-2023 in the district of Sorgun in Yozgat province of Turkey, as well as 35 of these students' guardians volunteering to participate in the research. In the context of the quantitative research, the Scale of Family Support in the Choice of Vocation, which was developed by Şeker and Kaya in 2018, was utilized to identify the family support received by students for the choice of vocation. Next, in the context of the qualitative research, semi-structured interview questions directed to students' guardians were utilized to identify the support given to students by their guardians for the choice of vocation. These questions were as below: 1- Do you think that your student has information on the working conditions of the vocation and its suitability to his/her personality/dreams? If he/she has no information, please explain what you have done and what you will do about it. 2- Do you trust the decisions made by your student on the choice of vocation, do you respect him/her? 3- Has your student ever needed emotional support/encouragement/motivation in the

process of choosing a vocation? If he/she has ever done so, please explain how you have tried to meet this need.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

The Scale of Family Support in the Choice of Vocation developed by Şeker and Kaya in 2018 was utilized in the research. Upon the analysis of high school students' scale scores, it was discerned that the family support received by students in the choice of vocation was above the average. According to students' views, students' guardians support students regarding the "dimension of acceptance and encouragement" ($x=3.77$) and the "dimension of informing" ($x=1.69$) of the Scale of Family Support in the Choice of Vocation. Also, the research by Çiçek (2022) indicated that students' guardians gave support above the average to students in the choice of vocation and stated that guardians gave the highest level of support on the topic of "respecting the vocational interest" and the lowest level of support on the topic of "having information on vocation-related higher education programs". The findings of the research by Çiçek (2022) are consistent with the data obtained in the current research. Likewise, in the current research, in light of students' views, it was discerned that students' guardians provided students with relatively high-level support regarding the "dimension of acceptance and encouragement" and low-level support regarding the "dimension of informing". The findings of the research by Okesina and Famolu (2022) also show that parents supported students in decision-making, informed students, and encouraged students to get acquainted with a variety of vocations. In the research by Alexander and Lowe (2022), family support in the context of young individuals' career choices was framed as supporting, making an intervention, and having a difference of opinion. Moreover, the second question of the current research endeavored to identify the support given to students by their guardians in the choice of vocation. According to the views of students' guardians (60%), students do not have enough information on the choice of vocation. Also, the findings of the research by Theresa (2015) indicate that students do not have enough information on career choices. These findings show that students know neither themselves and their own desires and interests nor the business world and vocations. Students' guardians think that students who do not have enough information can receive information on this topic from various individuals such as teachers, university students, and persons working in different vocations. In analyses conducted to answer the second research question, it was found that, of all guardians, 86% trusted the decision made by their students on the choice of vocation, 77% thought that their students needed emotional support, encouragement, and motivation in the process of choosing a vocation. Besides, the third question of the current research explored whether there was a difference in students' perceived guardian support as per the student's gender. In analyses, it was discerned that there was no statistically significant difference in the family support as per the student's gender. Also, the findings of the research by Çiçek (2022) and the research by Özsemiz Şerif (2023) found no relationship between the student's gender and the perceived family support. Likewise, the findings of the research by Khatri and Periwal (2020) showed that the support given by family for career choice did not differ as per the student's gender. On the other hand, there are research studies putting forward that support given to the student differed as per the parent gender, and according to these studies, unlike fathers, mothers contribute to students' career-related plans more extensively by taking concrete actions and giving psychosocial support (Paloş & Drobot, 2010). Based on the views of high school students and their guardians, this research aimed to identify the family support perceived in the choice of vocation by high school students attending a personal development course, and the quantitative research data based on students' views showed that the family support received by students in the choice of vocation was high in a general sense and regarding the "dimension of acceptance and encouragement" but low regarding the "dimension of informing". Next, the qualitative research data based on guardians' views indicated that students' guardians thought that students lacked adequate information on the choice of vocation, held the view that students would overcome this lack of information by making use of human resources, and also trusted their students' decisions in the process of choosing a vocation. When these data were interpreted in the context of the mixed methods research method, it was discerned that the family support received by students in the choice of vocation was high in a general sense and regarding the "dimension of acceptance

and encouragement” but low regarding the “dimension of informing”, and the low family support with regard to the “dimension of informing” was also confirmed by guardians’ responses. Students’ guardians think that students can receive support from various human resources to overcome the lack of information on the choice of vocation. Additionally, it was found that the family support received by students for the choice of vocation did not differ as per the student’s gender.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi:07.04.2023

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası:E.135819

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazar 1: Yöntemin belirlenmesi, veri analizi, raporlaştırma. (%50)

Yazar 2: Araştırmanın tasarlanması, verilerin toplanması (%50)

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.